

IMPROVEMENT OF QUALITY OF THE NATIONAL CANCER SCREENING PROGRAMMES IMPLEMENTATION (CRO SCREENING)

MINISTRY OF HEALTH
OF THE REPUBLIC
OF LITHUANIA

LITHUANIAN UNIVERSITY
OF HEALTH SCIENCES

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

Ministry
of Health
Together

HZJZ
INSTITUT ZA
RAZISKANJE ZA
ONKOLOGIJO

This project
is funded by the
European Union

**Predložene/planirane aktivnosti na razini lokalne
zajednice
za povećanje odaziva u Nacionalnom programu ranog
otkrivanja raka debelog crijeva**

Proposed/planned actions at community level to increase
response rate in CRC screening programme

Informirano donošenje odluka i etički principi

- ✓ autonomija bolesnika i njihovo pravo donošenja informiranih odluka centralno je pitanje medicinskih intervencija
- ✓ informirano donošenje odluka je proces donošenja odluka u kojem bi pojedinci trebali donijeti racionalni, autonomni odabir vezano uz njihovo zdravlje kako bi se zaštitili od rizika i štete

Informirano donošenje odluka i etički principi

- ✓ primanje informacija o samom karcinomu također je važno za informirano donošenje odluka o probiru na KRK te ono treba biti poduprto sljedećim etičkim principima:

1. Autonomija

obaveza poštivanja donošenja odluka pojedine osobe
ova obaveza naglašava da bi bolesnici u normalnoj situaciji trebali biti u položaju odabrati da li će prihvatiti intervenciju ili ne, kao dio njihova općeg prava da određuju vlastiti život

Informirano donošenje odluka i etički principi

2. Neprotuzakoničnost

obaveza izbjegavanja uzrokovanja štete namjerno ili izravno

(princip nije nužno povrijeđen ukoliko postoji pravilna ravnoteža koristi; odnosno, ukoliko šteta nije izravno namjerna, već se radi o nesretnoj nuspojavi pokušaja unaprijeđenja ljudskog zdravlja)

Informirano donošenje odluka i etički principi

4. Dobročinstvo

obaveza pružiti korist, balansirajući ju naspram riziku

5. Pravičnost

obaveza pravednosti kod distribucije koristi i rizika

Intervencije prema ciljnoj populaciji koja sudjeluje u programu ranog otkrivanja raka debelog crijeva

Organizirani programi ranog otkrivanja općenito se sastoje od 2 zasebne „komunikacijske“ faze tijekom procesa provedbe:

1. Faza pozivanja: (pozivna pisma i letci)
2. Faza javljanja nalaza / faza praćenja: informacije o kolonoskopiji se pružaju u istom trenutku kad i pozitivan nalaz.

Ova faza uključuje i pružanje informacija o provedbi kolonoskopskog postupka.

Poticaj od strane obiteljskog liječnika/liječnika opće medicine

- ✓ učinak informacija pruženih uz pozivno pismo snažniji je ukoliko je pozivno pismo potpisao liječnik pojedine osobe
- ✓ uključivanje LOM također pokazuje pozitivan utjecaj na učinak usmjerenijih, strukturiranih metoda informiranja

Pisma

- ✓ osobno pismo koje je potpisao LOM učinkovitije je od uniformnog pisma poslanog od strane centraliziranog ureda za provedbu probira (MZ)
- ✓ unaprijed poslano pismo obavijesti može povećati odaziv
- ✓ svima koji se ne odazovu na inicijalni poziv treba poslati podsjetnik u obliku pisma
- ✓ bilo kakva vrsta podsjetnika učinkovita je u podizanju odaziva, no telefonski su podsjetnici najučinkovitija opcija, ali također i najskuplja

Druge intervencije koje se mogu koristiti uz poziv: pismeno, vizualno, intervencije uživo

- ✓ letci su ključni način komunikacije s ciljanom populacijom
- ✓ sudjelovanje u probiru je znatno veće među osobama koje su pročitale i letak i pismo u usporedbi s onima koji su pročitali samo pismo
- ✓ savjetuje se uporaba općenitih letaka usmjerenih na opću populaciju; letak treba biti priložen uz pozivno pismo

Druge intervencije koje se mogu koristiti uz poziv: pismeno, vizualno, intervencije uživo

- ✓ treba uključiti informacije o rizicima i koristima pobira (incidencija i rizični čimbenici), značenju nalaza testa, potencijalnim dg testovima i potencijalnim mogućnostima th mogu se koristiti ilustracije koje su posebice korisne kod manjina, starijih osoba ili sudionika slabije pismenosti

Videovrpce/DVD-i, interaktivni kompjuterski alati za pomoć pri donošenju odluke, ICT (tehnologije informiranja i komunikacije) i Internet

- ✓ video spot/DVD može predstavljati korisnu komponentu multimodalne intervencije kao dodatak pisanim informacijama, i posebice bi od koristi bio kod starije populacije, manjina te slabije pismenih osoba
- ✓ za starije, od većeg učinka može biti veći broj komponenti multimodalnih intervencija i period tijekom kojeg im se ove komponente pružaju

Interaktivni kompjuterski alati za pomoć pri donošenju odluke

- ✓ interaktivni kompjuterski alati za pomoć u donošenju odluka su od koristi kod donošenja odluke o uključivanju u Program
- ✓ specifična kompjuterski utemeljena intervencija utječe na znanje i odluku o uključivanju u probir više nego nespecifična intervencija
- ✓ kompjuterska pomoć u donošenju odluke mogla bi se koristiti kao pomoć u donošenju informiranih odluka o probiru na KRK kod opće populacije, ali i kod specifičnih skupina

Interaktivni kompjuterski alati za pomoć pri donošenju odluke

- ✓ kompjuterska pomoć u donošenju odluka trebala bi biti jednostavna za uporabu i dizajnirana kako bi bila u skladu sa sposobnošću korištenja kompjutera ciljne populacije (opće populacije ili specifičnih skupina)

Tehnologije informiranja i komunikacije: buduća obećanja i izazovi za unaprjeđenje dostave probira na rak debelog crijeva

- ✓ kompjuterska informacijska i komunikacijska tehnologija (ICT) raznolik je skup tehnoloških alata i resursa koji se koriste za komunikaciju, kreiranje, dijeljenje, pohranjivanje i upravljanje informacijama
- ✓ ICT se ponekad koristi jednostavno u smislu informacijske tehnologije (IT)
- ✓ ICT uključuju kompjutere, Internet, tehnologije emitiranja (radio i televizija) i telefone
- ✓ one se obično koriste u kombinaciji

Tehnologije informiranja i komunikacije: buduća obećanja i izazovi za unaprjeđenje dostave probira na rak debelog crijeva

- ✓ Komisija EU za Informacijsko društvo i masovne medije definirala je eZdravlje kao ICT utemeljene alate koji uključuju „interakciju među bolesnicima i pružateljima zdravstvenih usluga, prijenos podataka među institucijama, vršnjačku komunikaciju među bolesnicima i/ili zdravstvenim djelatnicima“

Tehnologije informiranja i komunikacije: buduća obećanja i izazovi za unaprjeđenje dostave probira na rak debelog crijeva

- ✓ sukladno EU komisiji (Informacijsko društvo i mediji), raširena provedba ICT u zdravstvu povećat će kvalitetu zdravstvenih usluga i pružit će:
  1. bolje informacije za bolesnike i zdravstvene djelatnike
  2. učinkovitiju organizaciju resursa
  3. zdravstvene usluge „pristupačnije bolesniku “ pomažući pružateljima zdravstvene skrbi da budu fleksibilniji te da mogu odgovoriti na različite potrebe pojedinih bolesnika

Tehnologije informiranja i komunikacije: buduća obećanja i izazovi za unaprjeđenje dostave probira na rak debelog crijeva

- ✓ ICT generirani podsjetnici liječnicima trebali bi se koristiti kao mogućnost pružanja savjetovanja osobama u skrbi o Nacionalnom programu i probiru na rak debelog crijeva

Internet

- ✓ sve informacije koje pruža program ranog otkrivanja trebaju biti dostupne na određenoj internetskoj stranici
- ✓ ove informacije je potrebno redovito ažurirati

Intervencije telefonom, intervencije usmjeravanja bolesnika i druge usmene intervencije uživo

- ✓ specifično osmišljena intervencija telefonom pokazala se učinkovitom tako što je povećala sudjelovanje u probiru kolorektalnog karcinoma kada se primjenjivala kao podsjetnik na pozivne materijale poslane poštom
- ✓ najučinkovitija, ali i najskuplja intervencija bila je uvođenje uz uobičajenu skrb, specifično osmišljenog letka i specifično osmišljenog podsjetnog telefonskog poziva

Usmjeravanje bolesnika

- ✓ usmjeravanje bolesnika valja smatrati metodom za vođenje pojedinaca kroz postupak probira na karcinom
- ✓ u okviru programa ranog otkrivanja treba koristiti usmjeravanje bolesnika, posebice kako bismo dosegli podskupine populacije kao što su starije osobe, osobe slabije pismenosti ili osobe sa nejednakim pristupom medicinskim uslugama
- ✓ kada ovo koristimo kod manjina, osoba koja usmjerava bolesnike trebala bi biti sličnog etničkog porijekla i/ili živjeti unutar iste zajednice kao i sudionici

Druge usmene intervencije uživo: razgovor s LOM, MS ili drugim educiranim zdravstvenim ili educiranim nezdravstvenim djelatnikom

- ✓ usmene intervencije licem u lice s medicinskom sestrom ili liječnikom mogu se koristiti kako bi se poboljšalo znanje i sudjelovanje
- ✓ one su korisne za povećanje odaziva u podskupinama populacije
(starije osobe, manjine, osobe smanjene pismenosti...)

Druge usmene intervencije uživo: razgovor s LOM, MS ili drugim educiranim zdravstvenim ili educiranim nezdravstvenim djelatnikom

- ✓ medicinske sestre i liječnici PZZ trebali bi biti adekvatno educirani kako bi mogli pomoći ljudima u donošenju informiranih odluka o probiru na KRK
- ✓ usmene intervencije licem u lice organizirane u zajednici kao što su razgovori dogovoreni u sklopu crkve ili osobni intervjui mogu se koristiti kako bi se doprlo do manjina, u slučajevima u kojima pružatelji ovakvih intervencija dobiju adekvatnu edukaciju

Promidžba sredstvima javnog priopćavanja

- ✓ promidžbe u kojima sudjeluju poznate osobe iz javnog života su korisne za povećanje odaziva
- ✓ informacije koje ističu napredak u odazivu i smanjenju smrtnosti dovode do znatnog povećanja namjere za sudjelovanje u probiru

Promidžba sredstvima javnog priopćavanja

- ✓ sredstva javnog priopćavanja su važan izvor informacija, zbog toga je neophodno usko surađivanje s medijima i davanje ažuriranih, točnih i sveobuhvatnih informacija kako bi se spriječilo da se publici šalju proturječne, krive poruke ili lažna očekivanja
- ✓ promidžbe putem masovnih medija angažiranjem poznatih osoba mogu se koristiti kako bi se povećala svjesnost o Programu ranog otkrivanja
- ✓ ove mjere treba dopuniti drugim mjerama jer su učinci ovakve promidžbe samo privremeni

Promidžba sredstvima javnog priopćavanja

- ✓ u obraćanju manjinama, informacije pružene promidžbom masovnim medijima trebale bi naglasiti pozitivan napredak manjinske skupine, a ne naglašavati nejednakosti
- ✓ program ranog otkrivanja treba usko surađivati s interesnim skupinama i medijima te im pružati ažurirane, precizne i sveobuhvatne informacije o kolorektalnom karcinomu i Programu probira

Umjesto zaključka

- ✓ potrebno je koristiti sve već poznate alate kako bi povećali odaziv u Nacionalnom programu ranog otkrivanja raka debelog crijeva, te tako smanjili incidenciju i mortalitet od kolorektalnog karcinoma i poboljšali kvalitetu života oboljelih

